

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухьэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щылам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмклэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухьэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейпсо цыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щлагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуащI лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукIэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кIуэцIхэми дунейпсоми кIуэхукIэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхьэпэурэ мы зэгухьэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щлагъэт нэгъуэщI къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщIиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щIыпIи мы цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкIуэным, къыщаштэным, шагъэзэщIэным хущIэкъунхэу,

цыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэувы мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхьэхуиту, я щыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкIэ зэхуэдэу къалъхур. Акъылрэ зэхэщIыкI гъуазэрэ ялэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщIэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхьэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрышытым, и бзэм, илыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщI еплъыкIэу илэм, лъэпкъыу е цыху гупу къызыхэклам, мылкъуу илэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылбытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкIуэтэныгъэншэу.

КъинэмышIауэ, къэрал щхьэхуити, нэгъуэщIым и унафэ щIэти, щхьэхуитыжныгъэ (автономие) зимыи, нэгъуэщIу зы щхьэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжныгъэ хуащI хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щилэ статусым къыхэкIыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхьэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщыллыу плъытэ е пщыллыплэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щыккэуи пщылыгъэр, пщылл щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхъэллэ хъунукъым, залымыгъэккэ, цыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэккэ удзеккэуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашщ дэнэ щыплл цыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалъытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэщ иккы къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашщ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ лъэхушщэфэхэми, апхуэдэ лъэхушщэфэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къышхъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цыху хуэфашщэхэр зыккэуэ лъэхушщэфэ къышхъуккэ хуитыныгъэ зилэ хеящлэхэм зыхуигъэзэну, зыккыргъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури лажъэ имылэу яубыд, ягъэтыс е егъэзыгъэккэ нэгъуэщл щыпллэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхуми хуитыныгъэ илэщ и хуэфашщэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхуккэ иккы езым зы лажъэ къышщитралъхъэккэ зыми флэмыллыккэ, зыми и унафэм щлэмыт, имытельхъэ хеящлэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэккэ иккы нахуэуэ и лъэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

Зы лажъэ/щлэпхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цыхури зиухиижын зыхуэныккэуэны шынагъуэншагъэхэр зышигъуэтыну хеищлэгъу нахуэм и ккэухыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхунккэ хейуэ къалъытэр, мыхеифэ ккэраплъыркъым.

Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищӀэм шыгъуэ къэрал хабзэкӀэ е Дунейпсо хабзэкӀэ щӀӀпхъэджагъэу ямыбжа зы Ӏуэху зерищӀам е ищӀапхъэу къащыхъу зэримыщӀам щхъэкӀэ. Хэти щӀӀпхъэджагъэу щищӀам шыгъуэ хуэгъэувау шыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум и гъащӀэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщӀэ щӀыкӀэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цӀэм къелусэ Хэти хуитыныгъэ иӀэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкӀэ зыкъщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ дэтхэнэ зы къэрал и щыналъэм щхъэхуиту шызекӀуэну, шыпсэуноу.

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иӀӀпхъукӀыну икӀи щӀэрыщӀэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ залымыгъэ/лей къыщрахым и щхъэр нэгъуэщӀ къэрал иригъэзыну, щхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхъэпэну.

Ауэ пэжыпэу политичнэу шымыт щӀӀпхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухъам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ӀуэхущӀафэхэм къыхэкӀ дауэдапщэхэм шыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цӀыхум хуитыныгъэ иӀэщ зы къэралым и цӀыхуу шытыну.

Дэтхэнэ зы цӀыхур зицӀыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкӀ е нэгъуэщӀ къэралым и цӀыху хъуну иӀэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цӀыхухъуми цӀыхубзми хуитыныгъэ иӀэщ къызыхэкӀа лъэпкъым, зи цӀыхуу щыт къэралым е дину иыгъым къыхэкӀ пэрыуэгъу къыхуэмыуу, хуиту къишэну, дэкӀуэну, унагъуэ иухуэну.

Зэрышэн-зэдэкӀуэным теухуа зэээгъныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкӀуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фӀэфӀныгъэ икъурэкӀэ яухуэр.

Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукӀэм и лъабжьэ нэхъыщхъэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ езым и унейуэ е нэгъуэщхэр илэхэгъууэ мылкъу зригъэлэну.

Дэтхэнэ зы цыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэлэщлэ е лъымылэсыф пщлы хьунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гупсысэ, зэхашлэ икли дин хуитыныгъэ илэщ. Мы хуитыныгъэм къызэщлеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэлэуэрыщлэнхэр, и динклэ щлапхьэхэр нэрылбагъуу яригъэщлэн, игъээщлэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ зэрыхуейуэ гупсысэнэу, и гупсысэхэр къилуэтэнэу. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыхур и гупсысэхэм къыхэкклэ зыми къимыгъэгумэщлыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътэуэ щлэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгуки къэхутэн-къэпщытэн, зылэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

Хэти хуитыныгъэ илэщ лэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэнэу, ухуа хасэм хыхьэнэу.

Хэти зы хасэ хыхьэнэу ебгъэз хьунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ занщлэу езым е хуиту къыхиха и лыклуэхэм я лэклэ къэралым и зегъэклуэн луэхухэм хыхьэнэу, хэлэбэнэу.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ и къэралым цыхубэм къыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэнэу.

Хьыкумэт лэщхьэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цыхубэм и флэигъуэныгъэрщ. А флэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щыклэм тет хэхиныгъэ хуит захуэхэу е цыхухэм я флэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщлэ щыклэхэу, зи ныбжь ирикъуа цыху псоми яхузэлухауэ, я лэлэтхэми зэхуэдэ гуащлэ ялэуэ, плалъэ гъэнэхуаклэ къытрагъээзэжхэмклэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елътэуэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфашэщ социалнэ къэхьумэныгъэ. Къэрал гуащлэклэ е къэралыгъуэхэм я зэдэлэпыкъуныгъэклэ икли дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыклэмрэ и

амалхэмрэ елытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц и напэрэ и цыхугээрэкIэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкыуэну амалхэр ираггэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц лэжьэну, и Iуэхур хуиту кыыхихыну, зауаггэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжьэну икIи Iуэхуншаггэм кыыщахъумэну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц зэхэггэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжьапщIэ кыратыну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц езыри и унагъуэри цыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыггэпсэун, шыхуейм деж зылъыIэсыфыну социалнэ хъумэныггэхэмкIэ щIэггэбыдауэ зы псэукIэ амал кыезытын зы лэжьапщIэ хуэфI кыIэрыхъэну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц езым и фIаггэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц зыггэпсэхуну, и нэгу зрыггэужыныу, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пIалъэр цыху хуэфэщэ щапхгэм иту кыыхуаггэпсыну, пIалъэ ггэнэхуакIэ и лэжьапщIэри кыратурэ ггэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц езыри и унагъуэри узыншэн, тхггэгуэ хуэфэщэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фэщэ, унэ икIи медицинскэ дэлэпыкыуныггэ игъуэтыну. Хэти хуитыныггэ илэц, Iуэхуншаггэ, сымаджаггэ, хукъуаггэ, лыгъуабаггэ, фызабаггэ, жыггэ икIи езым имыIэщIаггэ Iуэхуггэухэм кыыхэкI амалыншаггэ, тхггэмышкIаггэ кыIылысу щытмэ кыыщахъумэну, кыраггэлыну.

Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныггэ яIэц хэхауэ кыыкIэлъыплъынхэу, кыдэлэпыкыунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмышхггэусэхэм кыалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэггэжыншэу хуаггэщхггэпэр а зы социалнэ кыэхъумэныггэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхур хуитщ ггэсэныггэ зэрыггэгъуэтыну. Ггэсэныггэр, нэхъ мащIэ дыдэу кыапщтэмэ икIи лъабжггэ ггэсэныггэр ахъшэншэщ. ПэщIэдзэ ггэсэныггэр зумыггэлэнкIэ амал зымыIэуэ еггэзыгъуэщ.

Техникэ икIи IэщIаггэ ггэсэныггэр хэти хузэлухаггэнуу. Ипщэ ггэсэныггэр зэхэггэжыншэу хэти хузэлухауэ

щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елытауэ.

Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икхуу зригъэужьыным хуэфыу гъэпсауэ икхи цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхьэхэмрэ хуащ! щыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щигъэбыдэным хуэунэтлауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцигъэкхун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулътэ, зэгурылуэ, зэхуэфыныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икхи мамырныгъэр кхихъумэн папщ!э Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкхуэк! лъэжыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыхъэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

Хэти хуитыныгъэ илэщ цыхубэм и щэнхабзэ гъащ!эм хуиту ныхыхьэну, гъуазджэр зыхуигъэщхьэпэну, щлэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икхи ар зыхуигъэщхьэпэну.

Хэти хуитыныгъэ илэщ езым кхигъэщ!а щлэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ лэщ!агъэхэм мылхуу, пщ!эуэ, щыхьуэ кхыпэкхуэу хъуар кыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм кхыщыхэщ цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщ!эфыну зы социалнэ икхи дунейпсо гъэпсык!э системэ щылэну.

29-нэ пычыгъуэ

Хэти езым и цыхугъэм хуиту икхи икхуу зригъэужьыну амал кхезыт цыхубэ жылагъуэми къэралми хуищ!эжыпхъэ пщэрылхэр илэщ.

Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхьэпэк!э икхи и хуитыныгъэхэр щызэрихьэк!э, нэгъуэщ!хэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щыхь, лъытэныгъэ кыхуегъэщ!ын икхи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсык!эр, щылэк!эр егъэф!экхуэным и амалхэр кхэхъума хъун папщ!э хэхауэ къэрал хабзэк!э гъэнэхуа гъунапкхэхэм епхауэ щытщ.

Дауи иррехъу, мы цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхьэпэ, зепхъэ хъунукхым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыл-гурыщ!эхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) кхемызэгъуу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъа!уэ хъунукхым мыбы кхыщ!уэтык!а хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр илэтыну, иукхуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупы, нэрыбгы хуитыныгъэ ирит хуэдэу.